

RAPORT 2017 / dyżurnet pl

ISSN 2084-7785

NASK

Wydawca:**NASK**

ul. Kolska 12, 01-045 Warszawa,

tel. +48 22 380 82 00,

e-mail: info@dyzurnet.pl

Tekst:zespół **Dyzurnet.pl****Korekta:**

Anna Maj

Opracowanie graficzne:**Adah Advertising Sp. z o.o.****NASK**dyzurnet .plINTERNATIONAL ASSOCIATION OF INTERNET HOTLINES
INHOPE

saferinternet.pl

Współfinansowane przez Unię Europejską
Instrument „Łącząc Europę”

/ SPIS TREŚCI

3 KIM JESTEŚMY?

4 Obsługa zgłoszeń

7 Inne działania

8 NAJWAŻNIEJSZE DANE Z DZIAŁALNOŚCI DYŻURNET.PL

8 Statystyki zgłoszeń i interwencji

17 Analiza treści CSAM

22 TRENDY I ZJAWISKA

22 Zmiana terminologii. Nie dla „pornografii”
i „erotyki” dziecięcej

23 Przyszłość walki z CSAM w internecie

23 Podejrzane profile

24 Sextortion

25 Niebieski wieloryb przykładem fake newsa

26 Internetowe challenge

27 Nieadministrowane fora,
serwisy i strony internetowe

28 Wtórna dystrybucja niepożądanych treści

29 DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNO-POPULARYZATORSKA

29 Wydarzenia

34 Materiały edukacyjne

35 Projekt TOPAZ

Szanowni Państwo

27 lat temu NASK podłączył Polskę do internetu. Na naszych oczach dokonuje się od tego czasu rewolucja cyfrowa, której jesteśmy współuczestnikami i współtwórcami. Korzystamy z wielkich szans, które daje cyfrowy świat, ale musimy także zdawać sobie sprawę z rodzących się wyzwań cywilizacyjnych, a niejednokrotnie z istniejących w nim zagrożeń.

Dlatego Państwowy Instytut Badawczy NASK od lat podejmuje szereg inicjatyw na rzecz budowania bezpiecznego internetu. Jedną z nich jest działalność Zespołu Dyżurnet.pl, który jako jedyny w Polsce przyjmuje anonimowe informacje o dystrybucji potencjalnie nielegalnych treści, w szczególności tych dotyczących seksualnego wykorzystywania małoletnich. Jak pokazuje kilkunastoletnie doświadczenie Zespołu zdjęć i filmów, ukazujące krzywdę dzieci mobilizują do działań wszystkich – użytkowników internetu, opiekunów i edukatorów, administratorów, przedstawicieli organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Zaangażowanie tak wielu osób i instytucji przyczynia się do zwiększania ochrony dzieci i młodzieży.

Działania Zespołu polegają przede wszystkim na podejmowaniu interwencji wobec zgłoszeń, które przesyłane są przez użytkowników internetu, instytucje oraz partnerskie specjalistyczne zespoły z innych krajów. Ważne jest również prowadzenie działań uświadamiających istotę problemu obecności w publicznej przestrzeni obrazów, dokumentujących seksualne wykorzystanie bezbronno dziecka, a także innych niepokojących lub nielegalnych treści.

Bezpieczeństwo najmłodszych użytkowników oraz ich odpowiednia ochrona przed nielegalnymi i niebezpiecznymi treściami jest także jednym z priorytetów programu Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej, realizowanego przez NASK. Chcemy zapewnić wszystkim uczniom w Polsce nie tylko szybki, ale i bezpieczny internet, bazując na wieloletnich doświadczeniach ekspertów NASK.

W naszej publikacji znajdą Państwo szczegółową analizę statystyczną zgłoszeń skierowanych do Dyżurnet.pl w 2017 roku oraz opis nowych zjawisk, które mogą prowadzić do niebezpiecznych zachowań i spowodować zagrożenie dla użytkowników.

Jestem przekonany, że prezentowane informacje będą przydatne Państwu w codziennej pracy i wszelkich działaniach, przyczyniających się do współtworzenia bezpiecznego i przyjaznego cyfrowego świata. Działaniach, którym przyświeca przede wszystkim troska o bezpieczeństwo i harmonijny rozwój najmłodszych, a niezwykle aktywnych uczestników tego świata.

Zapraszam zatem do lektury Raportu, który może być kolejnym wsparciem w urzeczywistnianiu idei tworzenia kultury szacunku i bezpieczeństwa w sieci.

dr inż. WOJCIECH KAMIENIECKI
Dyrektor NASK PIB

/ KIM JESTEŚMY?

dyżurnet pl

DZIAŁAMY

na rzecz tworzenia
bezpiecznego internetu

REAGUJEMY

na nielegalne i szkodliwe
treści internetowe skierowane przeciwko
bezpieczeństwu dzieci i młodzieży

POPULARYZUJEMY

bezpieczne korzystanie
z internetu

Polskie Centrum Programu Safer Internet (PCPSI) tworzą Państwowy Instytut Badawczy NASK oraz Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę. Akcje podejmowane przez PCPSI mają na celu podniesienie poziomu świadomości o bezpieczeństwie w internecie wśród rodziców, wychowawców, nauczycieli, policjantów i innych specjalistów, a także wśród dzieci i młodzieży. Działania skupiają się wokół wypracowywania narzędzi i rozwiązań edukacyjnych, prowadzenia kampanii społecznych, tworzenia opracowań tematycznych czy materiałów on-line. Organizowane są wydarzenia, których celem jest dzielenie się wiedzą - seminaria, konferencje. Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę prowadzi telefony zaufania: dla dzieci i młodzieży **116 111** oraz dla rodziców i nauczycieli **800 100 100**; a w NASK działa zespół reagowania na treści nielegalne i szkodliwe – **Dyżurnet.pl**.

Inicjatywy podejmowane przez PCPSI są wspierane przez **Komitet Konsultacyjny**, w skład którego wchodzi przedstawiciele ministerstw, instytucji rządowych, policji, środowiska akademickiego oraz biznesu. Przy Polskim Centrum Programu Safer Internet działa również młodzieżowy panel **Kongres Młodych Internautów (KoMIIn)**.

Zadania Polskiego Centrum Programu Safer Internet są realizowane w ramach programu Komisji Europejskiej *Connecting Europe Facility*.

🖱️ Więcej: www.saferinternet.pl

/ OBSŁUGA ZGŁOSZEŃ

Dyżurnet.pl przyjmuje zgłoszenia poprzez:

- formularz znajdujący się na stronie internetowej www.dyzurnet.pl
- ✉ adres mailowy dyzurnet@dyzurnet.pl
- ☎ automatyczną infolinię **801 615 005**

Kategorie treści, które objęte są procedurą reagowania Dyżurnet.pl:

- ➔ **Materiały przedstawiające seksualne wykorzystywanie dziecka**
Polskie prawo zabrania rozpowszechniania, prezentowania, przechowywania lub posiadania treści pornograficznych z udziałem dziecka poniżej 18 roku życia.
- ➔ **Twarda pornografia**
Polskie prawo zabrania rozpowszechniania i publicznego prezentowania pornografii związanej z prezentowaniem przemocy lub postugiwaniem się zwierzęciem.
- ➔ **Rasizm i ksenofobia**
Polskie prawo zabrania propagowania faszystowskiego lub innego totalitarnego ustroju państwa oraz nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych lub ze względu na jej bezwyznaniowość.
- ➔ **Inne nielegalne treści**
Treści nie dotyczące żadnej z powyższych kategorii np. propagowanie lub pochwalanie zachowań o charakterze pedofilskim, uwodzenie dziecka poniżej 15 r.ż. przez internet.

Zdecydowana większość informacji przekazywanych przez użytkowników dotyczy treści potencjalnie przedstawiających seksualne wykorzystywanie dziecka. Wówczas Zespół zgodnie z procedurą podejmuje działania:

- ➔ jeśli materiał przedstawiający seksualne wykorzystywanie dziecka znajduje się na serwerze zlokalizowanym w Polsce – informacja jest przekazywana do Komendy Głównej Policji;
- ➔ jeśli materiał przedstawiający seksualne wykorzystywanie dziecka znajduje się w kraju objętym działaniem Stowarzyszenia INHOPE – informacja przekazywana jest do zespołu reagującego właściwego dla kraju lokalizacji serwera oraz do Interpolu;
- ➔ jeśli materiał przedstawiający seksualne wykorzystywanie dziecka znajduje się poza zasięgiem INHOPE – informacja przekazywana jest do Komendy Głównej Policji i Interpolu.

Wszystkie materiały (zdjęcia i filmy) prezentujące seksualne wykorzystywanie dzieci są przekazywane do bazy ICCAM, aby służyły identyfikacji ofiar i sprawców.

Działania wszystkich zespołów reagujących oraz współpracujących z nimi organów ścigania zmierzają do jak najszybszego zidentyfikowania sprawcy oraz ofiary seksualnego wykorzystania. Zgłoszenie przez użytkownika oraz niezwłoczne podjęcie działań przez administratora pozwala na znaczne ograniczenie rozpowszechniania materiału oraz ograniczenie wtórnej wiktimizacji ofiary.

Zespół Dyżurnet.pl podejmuje również działania wobec stron www, które zawierają tzw. „twardą” pornografię oraz treści ksenofobiczne i rasistowskie.

- ➔ jeśli materiał jest nielegalny i znajduje się na polskich serwerach - informacja przekazywana jest do Komendy Głównej Policji;
- ➔ jeśli zgłoszony materiał jest legalny, ale narusza regulamin danego serwisu lub materiał jest szkodliwy i nie powinien znajdować się w szerokim dostępie - specjaliści kontaktują się z administratorami/moderatorami serwisu z prośbą o przeniesienie treści, czy założenie odpowiedniego ostrzeżenia.

Ze względu na potencjalną szkodliwość nielegalnych treści zespół Dyżurnet.pl odradza samodzielne wyszukiwanie ich w internecie.

Skuteczna i szybka reakcja możliwa jest dzięki działaniom podejmowanym przez krajowe organy ścigania oraz członków Stowarzyszenia **INHOPE**. Sieć zaufanych zespołów reagujących co roku przyjmuje nowych członków, rozszerzając tym samym zasięg swojego wpływu. Celem Stowarzyszenia jest eliminacja materiałów przedstawiających seksualne wykorzystywanie dzieci oraz wsparcie krajowych procedur na rzecz jak najszybszego usuwania nielegalnych materiałów. Szczególnie ważne jest to w krajach rozwijających się i budujących społeczeństwo informacyjne oraz tworzących przepisy prawne, które regulują również internet.

Działalność Stowarzyszenia jest wspierana przez Interpol, Europol, Virtual Task Force, European Financial Coalition, INSAFE, ECPAT oraz globalne firmy sektora informatycznego. Działalność Stowarzyszenia jest współfinansowana przez Komisję Europejską.

➔ Więcej: www.inhope.org

/ INNE DZIAŁANIA

Eksperci Dyżurnet.pl swoją unikalną wiedzę i doświadczeniem dzielą się podczas wystąpień na konferencjach, seminariach i szkoleniach oraz przygotowując materiały edukacyjno-popularyzatorskie. Najważniejsze aktywności z tego zakresu zostały opisane w rozdziale Działalność popularyzacyjno-edukacyjna, str. 29

W roku 2017 podczas spotkań z ekspertami Zespołu uczestniczyło:
ponad **500** uczniów,
ponad **1300** specjalistów,
w tym ponad **160** przedstawicieli organów ścigania.

Statystyki zgłoszeń i interwencji

Podstawowym zadaniem zespołu Dyżurnet.pl jest analiza i reagowanie na zgłoszenia dotyczące potencjalnie nielegalnych treści w internecie.

Przez lata funkcjonowania i obecności w polskiej przestrzeni wirtualnej, Zespół wyspecjalizował się w reagowaniu na zgłoszenia dotyczące treści przedstawiających seksualne wykorzystywanie dzieci.

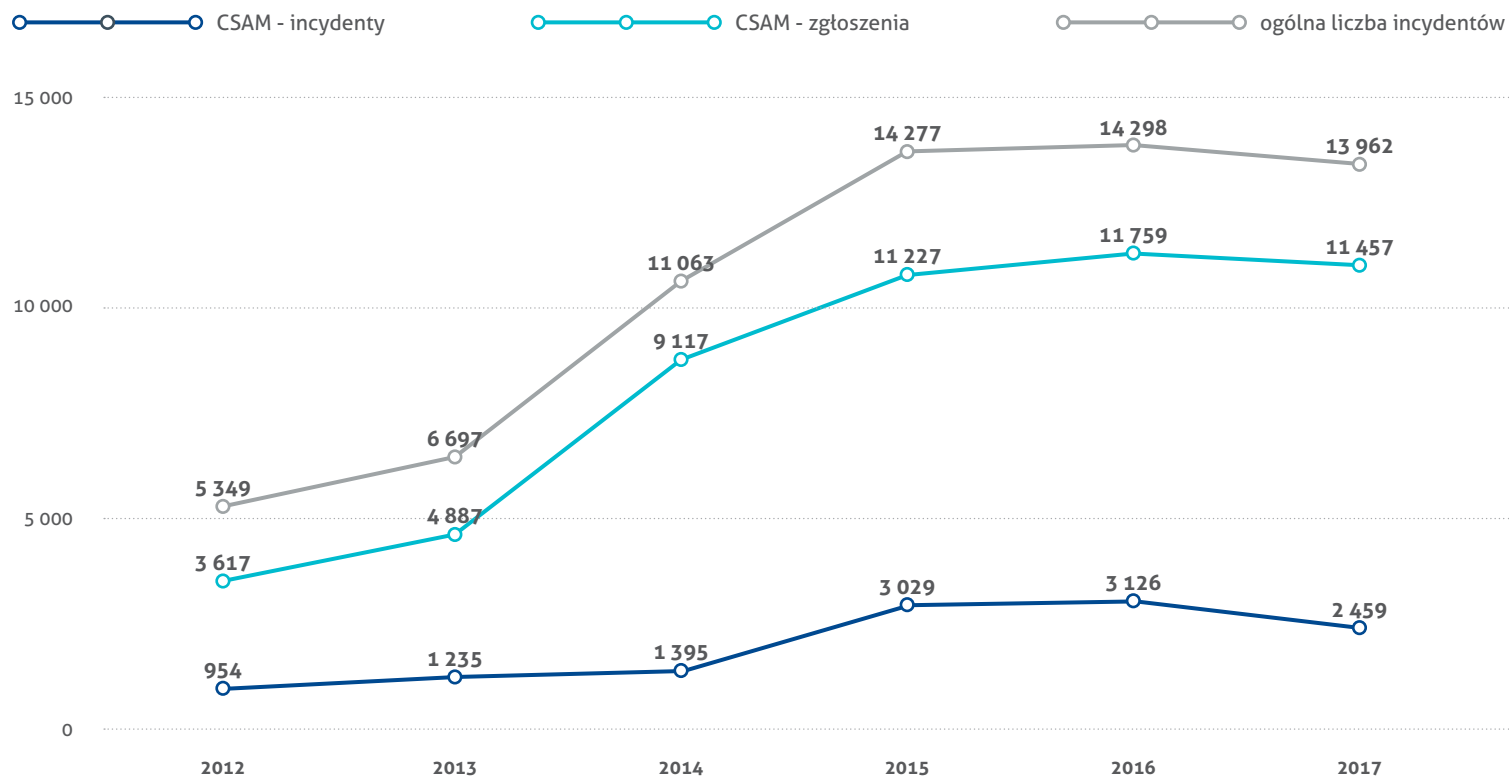
-
- ➔ **Zgłoszenie** – powiadomienie od internauty dotyczące potencjalnie nielegalnych treści w internecie
 - ➔ **Incydent** – zgłoszenie poddane analizie oraz odpowiednio zaklasyfikowane przez ekspertów Dyżurnet.pl
 - ➔ **CSAM** – *child sexual abuse materials* – materiały przedstawiające seksualne wykorzystywanie dziecka
 - ➔ **ICCAM** - zintegrowana baza wymiany informacji dotyczących CSAM
-

Rys. 1 obrazuje otrzymane zgłoszenia i analizowane incydenty dotyczące treści przedstawiających seksualne wykorzystywanie dzieci od roku 2012. Po gwałtownym wzroście w latach 2014 (wzrost o 65 proc.) i 2015 (wzrost o 30 proc.) w roku 2016 nastąpiła stabilizacja, a w roku 2017 nawet lekki spadek zauważalny w każdej z kategorii.

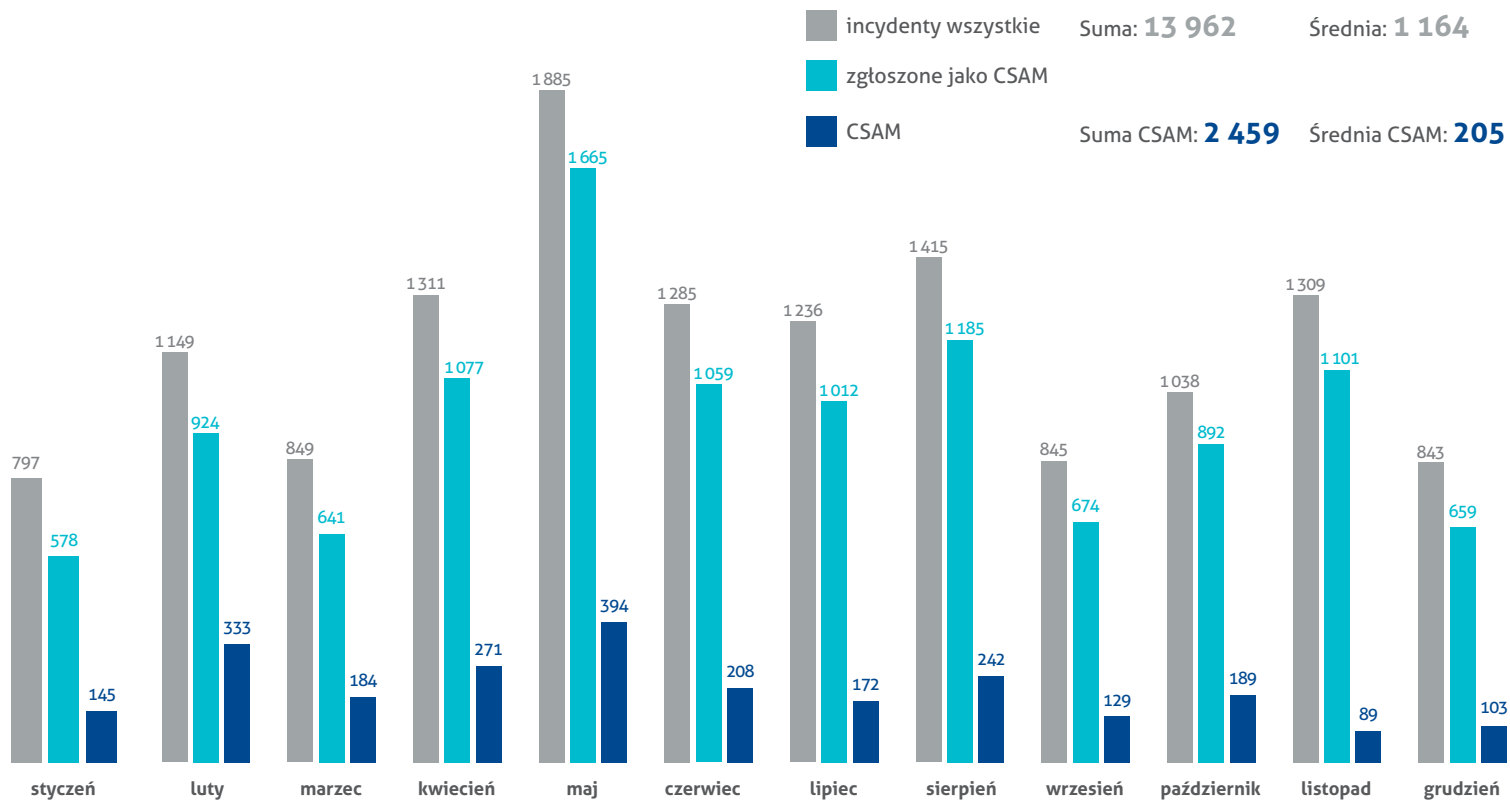
Niezmiennie najliczniejszą grupę zgłoszeń stanowią treści potencjalnie przedstawiające seksualne wykorzystywanie dziecka. W roku 2017 stanowiły one 83 proc. ogólnej liczby zgłoszeń. Zdecydowanie najczęstszym sposobem zgłaszania jest wykorzystanie formularza na stronie **www.dyzurnet.pl**. Tą drogą zostało przekazanych 98 proc. zgłoszeń, pozostałe 2 proc. nadesłanych zostało e-mailem (**dyzurnet@dyzurnet.pl**).

Potencjalnie nielegalne treści zgłaszane są przede wszystkim przez anonimowych użytkowników internetu, 99 proc. zgłoszeń pochodzi właśnie od nich. Niecały procent stanowią zgłoszenia z innych zespołów reagujących zrzeszonych w INHOPE lub innych instytucji.

Rys. 1 Zgłoszenia i incydenty CSAM w latach 2012-2017

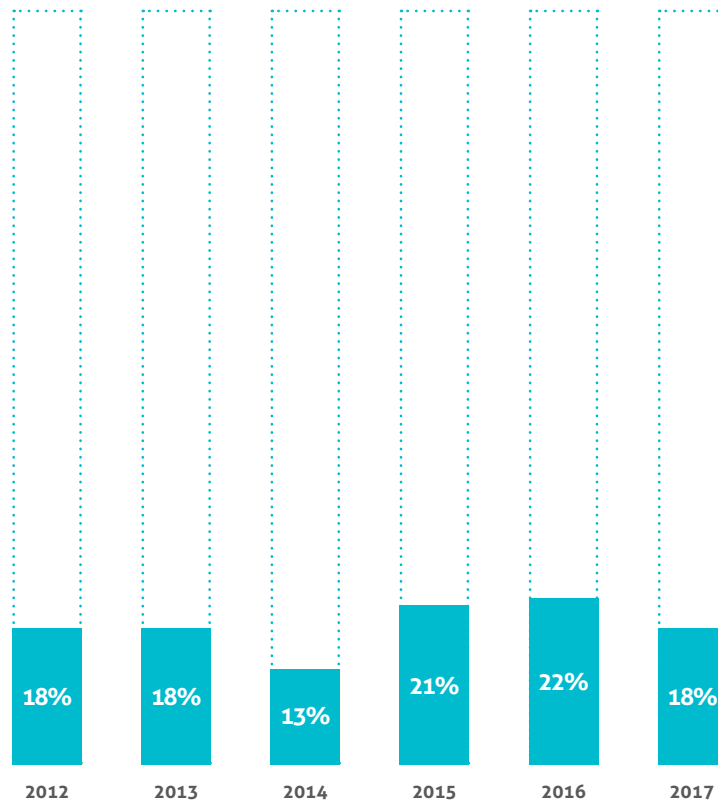
Rys. 2 Incydenty w poszczególnych miesiącach w 2017 r.

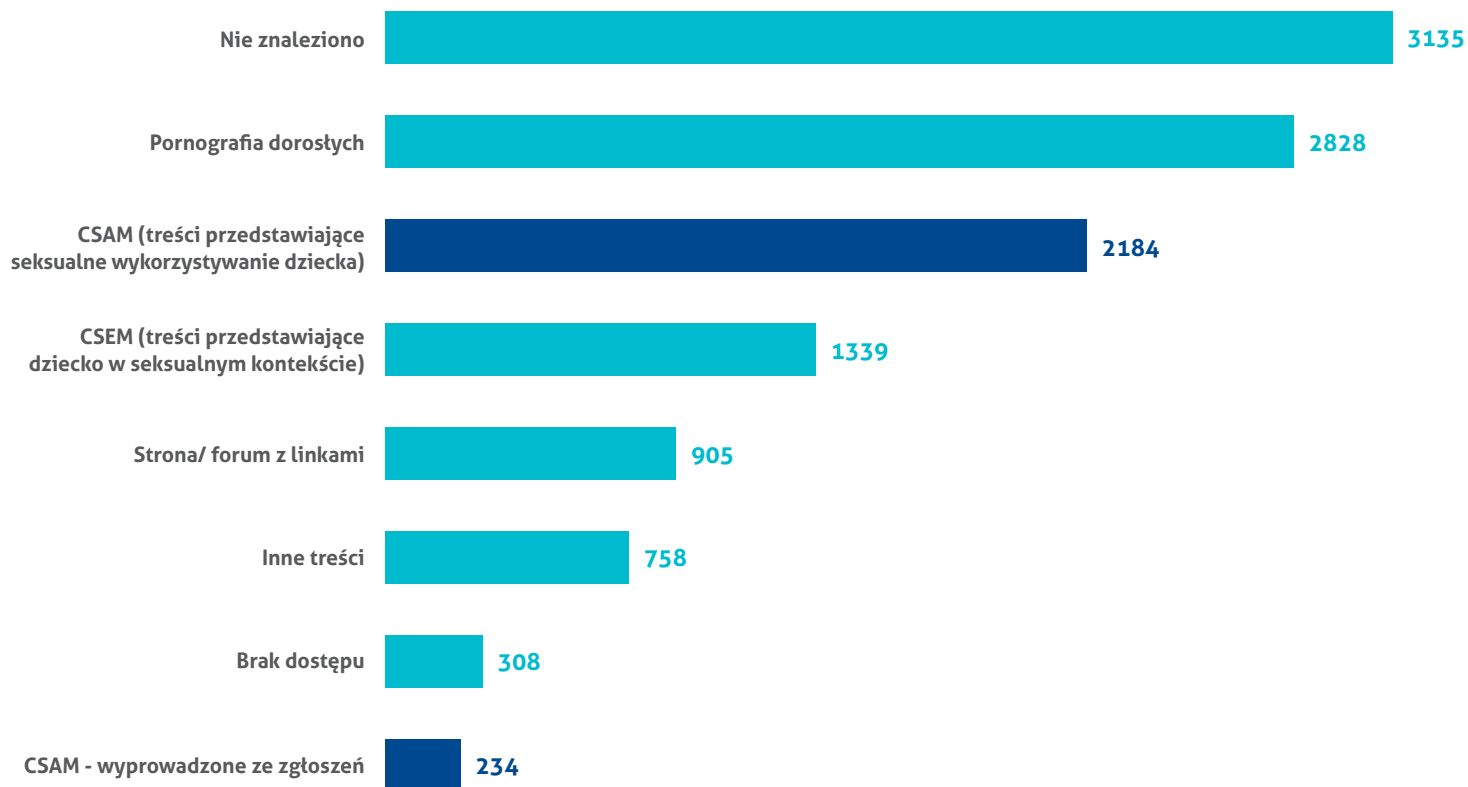
W roku 2017 eksperci zespołu Dyżurnet.pl przeanalizowali łącznie **13 962 incydenty**. Z tej liczby **2459 zostało zaklasyfikowanych jako treści przedstawiające seksualne wykorzystywanie dzieci**.

Rozkład procentowy udziału incydentów CSAM w ogólnej ich liczbie prezentuje Rys. 3. Zauważyć można, że po wzroście w latach 2015-2017 stosunek treści CSAM do ogółu przeanalizowanych incydentów powrócił do poziomu z lat 2012-2013 i to pomimo przeszło dwukrotnego wzrostu zgłoszeń dotyczących potencjalnie nielegalnych treści od tamtego czasu.

Rys. 3 Procent CSAM w ogólnej liczbie incydentów w latach 2012-2017

Rys. 4 Klasyfikacja incydentów zgłoszonych jako CSAM w 2017 r.

Spośród wszystkich zgłoszeń dotyczących treści potencjalnie przedstawiających seksualne wykorzystywanie dziecka, eksperci Dyżurnet.pl potwierdzili CSAM w 2184 przypadkach. W 234 przypadkach zgłoszenie od użytkownika prowadziło do innych stron, wobec których również została podjęta interwencja. Wszystkie te przypadki w zależności od lokalizacji serwera (Rys. 8 i 9) zgłoszone zostały przez bazę ICCAM do Interpolu, adekwatnych zespołów reagujących zrzeszonych w INHOPE lub Biura do Walki z Cyberprzestępczością Komendy Głównej Policji. Wykres prezentuje incydenty wykreowane na podstawie informacji od użytkowników zgłoszonych jako CSAM. Ogólna liczba incydentów CSAM (2459) jest wyższa niż wykazana na wykresie, gdyż niektóre z nich zostały zgłoszone przez użytkowników jako „inne treści”.

1339 incydentów zaklasyfikowanych zostało według nowej nomenklatury jako **CSEM** (*child sexual exploitation material*) – treści przedstawiające dziecko w seksualnym kontekście.

Ta klasyfikacja zastępuje określenia „erotyka dziecięca” oraz „nudyzm dziecięcy”, które nie są adekwatne w definiowaniu zjawiska. Tego typu treści nie są jednak kwalifikowane jako pornograficzne i przez to nie są nielegalne. Więcej na ten temat w rozdziale „Trendy i zjawiska”, str. 22.

Najliczniejszą grupą są incydenty zakwalifikowane jako „nieznalezione”. W roku 2017 zespół Dyżurnet.pl otrzymywał zgłoszenia dotyczące treści umieszczonych na serwisach hostingowych, które nawet po natychmiastowym sprawdzeniu nie były już dostępne. W tej sytuacji warto zwrócić uwagę na to, jak ważna jest szybka reakcja zgłaszających, którzy natrafiają na takie treści.

Eksperti Dyżurnet.pl, analizując nadesłane zgłoszenia, w 2828 przypadkach zakwalifikowali je jako treści pornograficzne z udziałem osób wyglądających na pełnoletnie, a wobec których nie uzyskano potwierdzonych informacji, że mają mniej niż 18 lat.

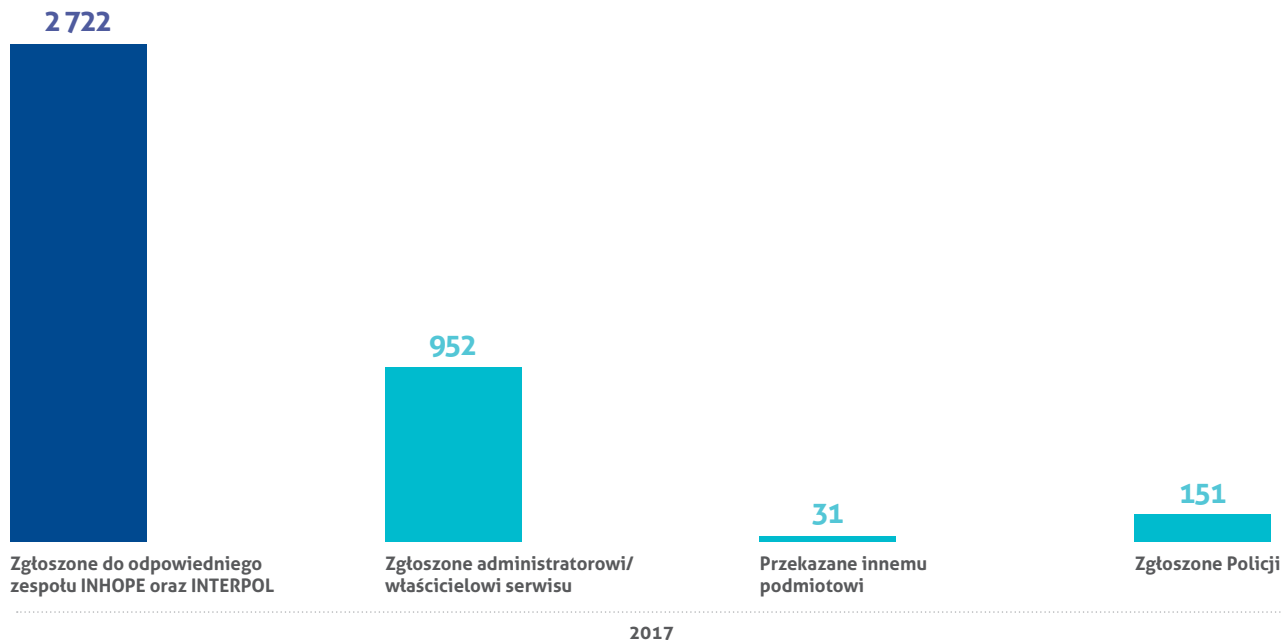
905 przypadków dotyczyło stron lub forów zamieszczających wyłącznie linki z treściami wskazującymi na możliwość dotarcia do treści z małoletnimi. W większości tego typu strony prowadzą do innych podobnych sobie (tzw. *link farm*). W sytuacji, gdy taka strona faktycznie prowadziła do treści CSAM, incydent zakwalifikowany zostawał do kategorii „CSAM-wyprowadzone ze zgłoszeń”.

W przypadku **308 incydentów** eksperci Dyżurnet.pl nie mieli dostępu do zgłoszonej treści. Taka sytuacja występuje, jeśli zasoby chronione są hasłem oraz w wypadku zgłoszeń plików, których zawartość mogła zostać zweryfikowana wyłącznie po ich pobraniu. Zgodnie z procedurą działania, Dyżurnet.pl nie pobiera takich plików, lecz zawiadamia o tym odpowiedni zespół reagujący.

Główne metody interwencji wobec zgłoszonych treści pokazuje Rys. 5. W związku z faktem, że zdecydowana większość materiałów zlokalizowana jest na serwerach poza granicami Polski, najczęstszą drogą działania jest informowanie o tym zespo-

łu właściwego dla kraju lokalizacji serwera. Dodatkowo, jeśli informacja dotyczy treści CSAM, przekazywana jest poprzez bazę ICCAM do Interpolu.

Rys.5 Działania podjęte przez zespół Dyżurnet.pl w 2017 r. wobec wszystkich incydentów

BAZA ICCAM

Od listopada 2015 roku zespoły reagujące zrzeszone w INHOPE korzystają ze zintegrowanej bazy wymiany informacji dotyczących CSAM. Dyżurnet.pl jest jedynym zespołem w Polsce korzystającym i przekazującym informacje za jej pośrednictwem.

ICCAM posiada innowacyjne rozwiązania związane z analizą oraz klasyfikacją plików foto i wideo. Materiały klasyfikowane są ze względu na cechy ofiary, takie jak płeć oraz przybliżony wiek. Najistotniejsze jest rozpoznanie materiałów stanowiących treść nielegalną we wszystkich krajach zrzeszonych w INHOPE (tzw. *baseline*). Informacja o najbardziej drastycznych materiałach przekazywana jest bezpośrednio do bazy ICSE (International Child Sexual Exploitation¹), umożliwiając podjęcie działań w celu identyfikacji zarówno ofiar jaki i sprawcy.

Baza ICCAM wprowadza wyższy standard raportowania pracy analityków treści i podjętych interwencji. **W roku 2017 eksperci Dyżurnet.pl wprowadzili 2180 raportów dotyczących adresów URL zawierających nielegalne treści. Znajdowało się tam ogółem 6068 plików foto i wideo zaklasyfikowanych jako treść przedstawiająca seksualne wykorzystywanie dziecka.**

Drugą najczęstszą metodą interwencji podejmowaną przez ekspertów Dyżurnet.pl jest kontakt z administratorami lub właścicielami serwisów w sprawie treści legalnych, ale naruszających regulamin. Taka interwencja podejmowana jest zarówno wobec stron polskich, jak i zagranicznych i w roku 2017 miała miejsce w przypadku 952 incydentów.

31 spraw zostało przekazanych współpracującym z Dyżurnet.pl podmiotom m.in. telefonom interwencyjnym prowadzonym przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę czy też do Biura Rzecznika Praw Dziecka.

151 incydentów zostało zgłoszonych do Biura do Walki z Cyberprzestępczością Komendy Głównej Policji. W dużej części dotyczyły one treści z osobami małoletnimi zamieszczanych w popularnym polskojęzycznym serwisie hostingowym (48 proc.). Zgłoszenia dotyczące CSAM w sieci TOR stanowiły 18 proc., natomiast treści CSAM znajdujące się na serwerach w Polsce to 7 proc. zgłoszeń do Policji. Również 7 proc. stanowiły informacje o pedofilskiej aktywności polskiego użytkownika w internecie. 20 proc. pozostałych zgłoszeń do Policji obejmowało inne treści znajdujące się na serwerach w Polsce (twarda pornografia, treści rasistowskie oraz zachowania zagrażające życiu lub zdrowiu).

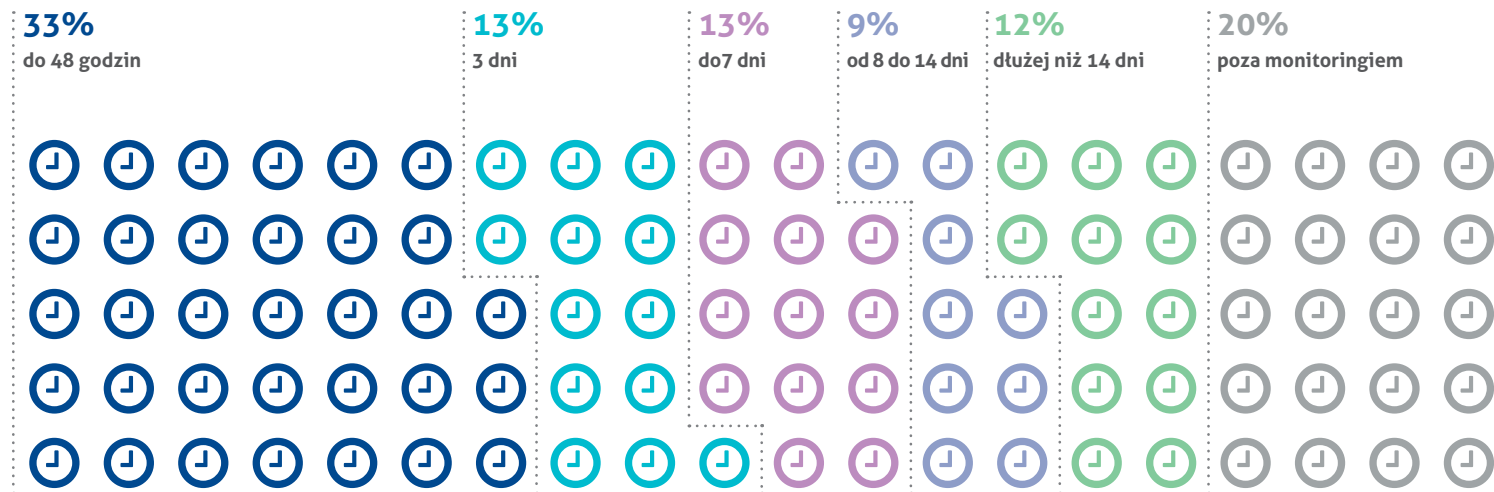
Działania podejmowane przez organy ścigania mają na celu nie tylko pociągnięcie do odpowiedzialności osoby dystrybuującej materiały nielegalne, ale przede wszystkim identyfikację sprawców i ofiar. Istotne jest również jak najszybsze usunięcie treści CSAM z publicznego dostępu.

¹ <https://www.interpol.int/Crime-areas/Crimes-against-children/Victim-identification>

W roku 2017 w ciągu 7 dni od zgłoszenia usuwane było prawie 60 proc. ogółu zgłoszonych treści CSAM, a kolejne 9 proc. w drugim tygodniu. Treści obecne dłużej niż dwa tygodnie stanowiły 12 proc., a 20 proc. treści nie było monitorowanych ze względu na ich wcześniejsze zgłoszenie przez inny zespół reagujący lub obecność w sieci TOR. Dłuższy niż w ubiegłych latach czas usuwania treści wynika z dwóch czynników. Po pierwsze, powszechne stało się wykorzystywanie usługi serwera pośredniczącego,

maskującego faktyczną lokalizację serwera. W takiej sytuacji zespół Dyżurnet.pl zwraca się do usługodawcy o podanie faktycznego adresu IP serwera z nielegalnymi treściami i dopiero po uzyskaniu odpowiedzi podejmuje dalsze kroki. Drugim powodem jest względnie duża liczba stron maskujących nielegalną zawartość (więcej: Analiza treści CSAM), których usunięcie wymaga zdecydowanie dłuższego czasu.

Rys.6 Czas dostępności CSAM po zgłoszeniu do Dyżurnet.pl w roku 2017

Analiza treści CSAM

W roku 2017, podobnie jak w roku 2016, eksperci Dyżurnet.pl przeprowadzili pogłębioną analizę treści CSAM ze względu na charakter, lokalizację oraz sposób ich dystrybucji. Analiza dotyczyła treści znajdujących się w zasobach otwartej sieci internet i nie uwzględnia materiałów z anonimowej sieci TOR.

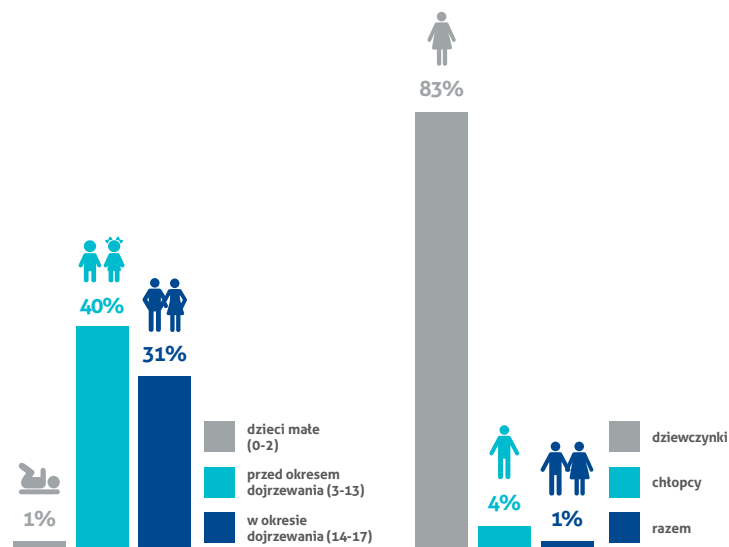
Przy ocenie treści CSAM zespoły zrzeszone w Stowarzyszeniu INHOPE stosują jednakowe podstawowe rozróżnienie tego typu materiałów, których kryteria wyznaczył Interpol² i są bezwzględnie nielegalne we wszystkich krajach stowarzyszenia. Takie treści określane są jako **baseline**. Dotyczą one dzieci przed rozpoczęciem okresu pokwitania, które poddane zostały jawnym formom wykorzystania seksualnego (stopnie 7-10 skali COPINE³).

Druga kategoria - **national CSAM** - uwzględnia regulacje prawne obowiązujące w kraju, gdzie analizowany jest materiał, który nie spełnia jednocześnie wytycznych dla treści **baseline**. Przykładowo, w Polsce nielegalne są treści pornograficzne przedstawiające wytworzony lub przetworzony wizerunek małoletniego uczestniczącego w czynności seksualnej. Ta kategoria obejmuje osoby po rozpoczęciu okresu pokwitania, ale przed osiągnięciem dojrzałości płciowej. Rozkład obydwu kategorii w ocenie ekspertów Dyżurnet.pl w roku 2017 był praktycznie równy – 3032 razy identyfikowana była treść **baseline**, a 3036 treść **national CSAM**. **W roku 2016 treści baseline stanowiły 43 proc., obecnie aż połowę.**

Dane prezentujące strukturę wieku ofiar wykorzystania seksualnego oraz podział na płeć udostępniane są w raporcie Stowarzyszenia INHOPE⁴.

Z danych zebranych przez INHOPE wynika, że jeśli chodzi o fotografie i pliki wideo to dzieci w wieku 0-2 lat stanowiły 1 proc. ofiar wykorzystywania seksualnego, dzieci w wieku 3-13 lat to aż 40 proc., a grupa dzieci między 14-17 rokiem życia wynosiła 31 proc. W przypadku klasyfikacji ze względu na płeć, zdecydowaną większość - aż 83 proc. - stanowiły dziewczynki. Strukturę wieku i płci ofiar wykorzystania seksualnego przedstawia poniższy rysunek.

Rys.7 Podział ofiar wykorzystania seksualnego ze względu na płeć i wiek

² <https://www.interpol.int/Crime-areas/Crimes-against-children/Internet-crimes>

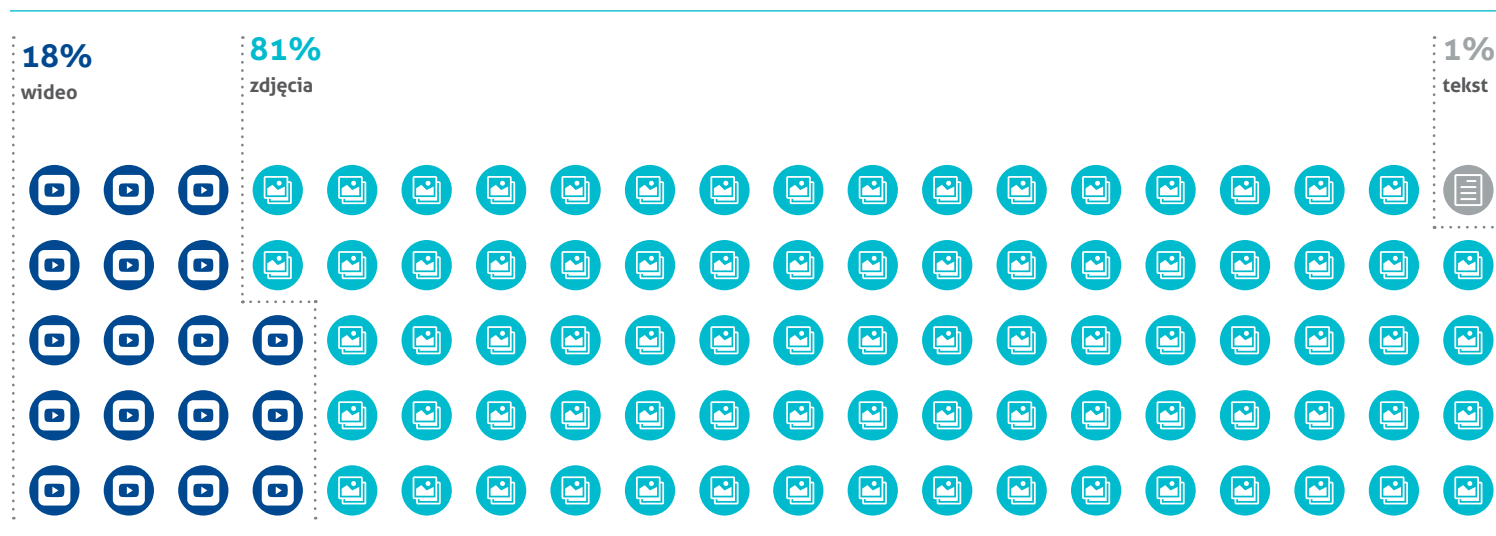
³ Por. Treści pornograficzne z udziałem dzieci. Zarys problematyki, Warszawa 2016

⁴ http://www.inhope.org/tns/news-and-events/news/17-10-30/Annual_Report_2016.aspx

Podział ze względu na rodzaj analizowanej treści prezentuje Rys. 8. Mimo coraz większej popularności materiałów multimedialnych w internecie, materiały wideo stanowiły 18 proc. ogółu analizowanej treści CSAM, tj. o 5 proc. mniej niż w roku ubiegłym. Zdecydowanie przeważają zdjęcia – 81 proc. wobec 76 proc. w roku 2016. Treści tekstowe, opisujące seksualne wykorzystywanie dziecka, tak jak i w roku poprzednim stanowiły 1 proc.

Sposób dystrybucji w internecie analizowanych treści przedstawia Rys. 9. Tendencja od lat pozostaje niezmienna – większość tego typu materiałów umieszczana jest w ogólnodostępnych, darmowych serwisach hostujących pliki. Ogółem usługi te stanowiły 54 proc. analizowanego materiału. To mniej niż w roku poprzednim, 11-procentowy spadek nastąpił przede wszystkim w przypadku hostingu plików multimedialnych, stąd też mniejsza liczba analizowanych filmów. Prawdopodobnie ma to związek z uniemożliwianiem dystrybucji nielegalnych treści na podstawie list tzw. *hashvalue*, wprowadzonym przez największych dostawców usług (więcej w rozdziale Trendy i zjawiska – Przyszłość walki z CSAM w internecie, str. 23).

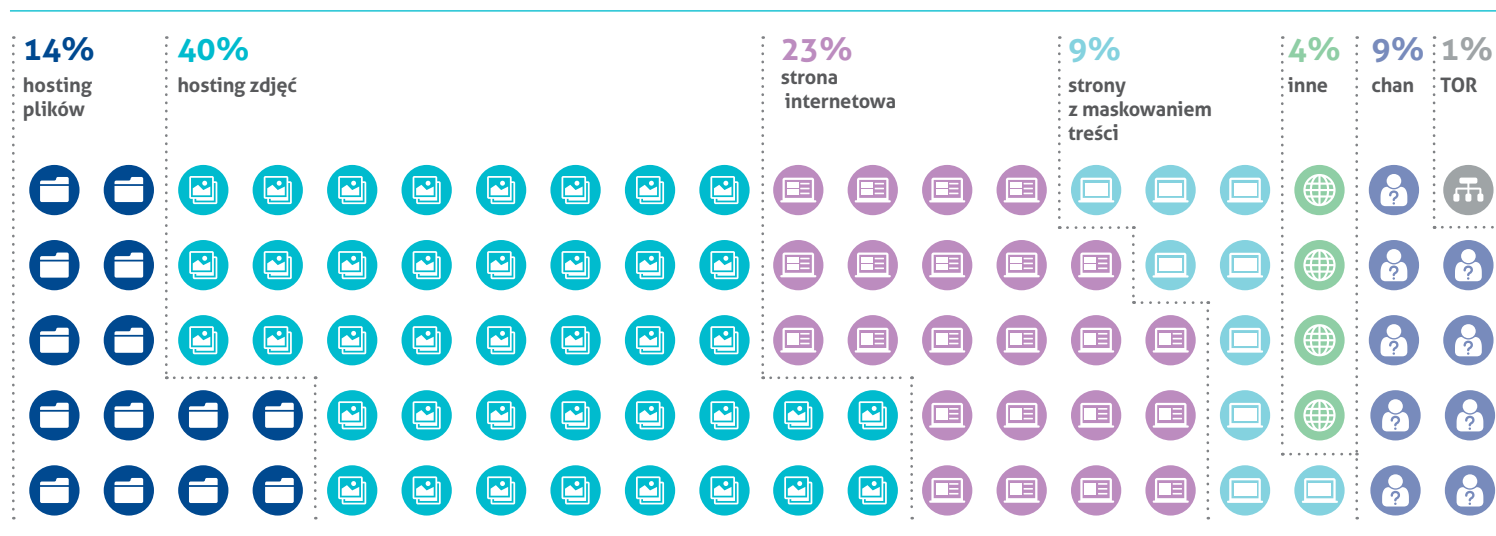
Rys.8 CSAM analizowany przez Dyżurnet.pl w roku 2017 – rodzaj treści

W roku 2017 eksperci Dyżurnet.pl po raz pierwszy podjęli próbę analizy liczby stron maskujących nielegalną zawartość. Wyświetlają one treści przedstawiające seksualne wykorzystywanie dzieci tylko przy spełnieniu określonych warunków, polegających głównie na przestaniu nagłówka (tzw. referer) z innej, odsyłającej strony. W przypadku bezpośredniego wejścia na taki adres URL wyświetlają się treści legalne, zazwyczaj prezentujące pornografię osób pełnoletnich. Dopiero po wejściu z odpowiedniej strony wyświetlana jest ukryta treść. Takie strony w roku 2017 stanowiły 9 proc. przeanalizowanych treści, co przy podobnej proporcji zwykłych stron internetowych (23 proc. w 2017, 21 proc. w 2016) stanowi zdecydowany trend rosnący.

W roku 2017 zauważalny był też wzrost obecności CSAM w tzw. chanach, czyli forach internetowych, w których posty zamieszczane są głównie w formie plików graficznych czy zdjęć. W roku 2016 stanowiły one 4 proc. treści, w roku 2017 już 9 proc. Prawdopodobnie był to jednak chwilowy wzrost, związany z funkcjonowaniem przez kilka miesięcy grupy chanów z treściami CSAM, które licznie zgłaszane były do Dyżurnet.pl.

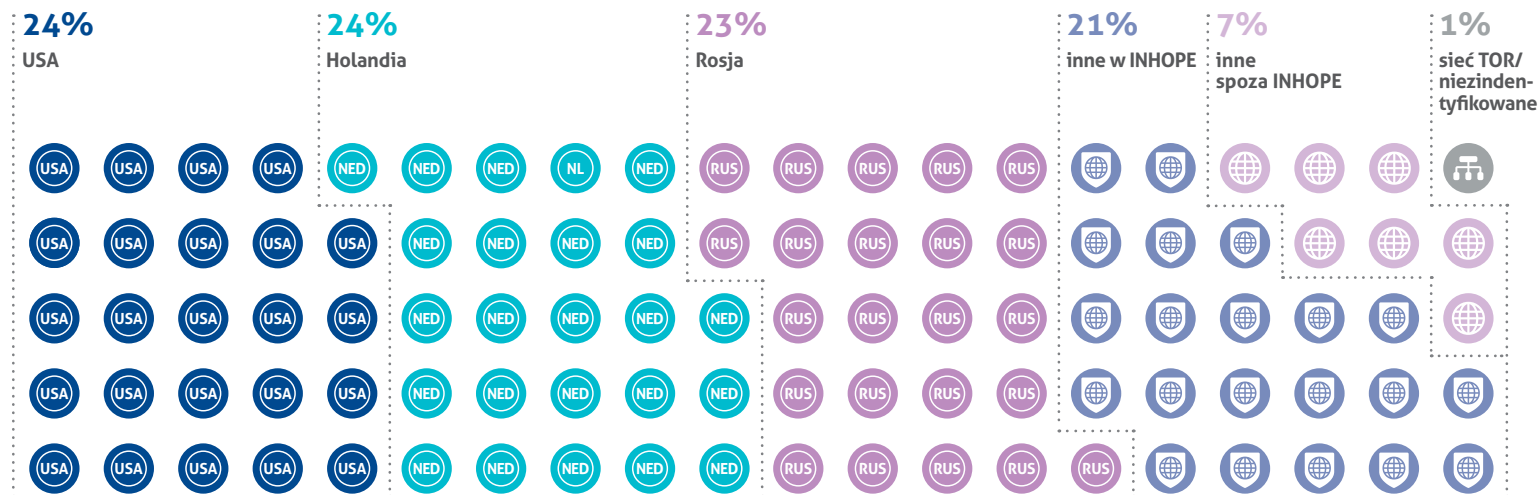
Rys.9 CSAM analizowany przez Dyżurnet.pl w 2017 r. – lokalizacja w usługach internetowych

Na szczególną uwagę zasługuje analiza lokalizacji serwerów hostujących treści CSAM. W roku 2016 po raz pierwszy wykazana została lokalizacja poszczególnych plików foto i wideo, bez uwzględniania lokalizacji serwerów powiązanych ze zgłoszonym adresem URL. W roku 2017 po raz pierwszy uwzględnione została obydwie analizy.

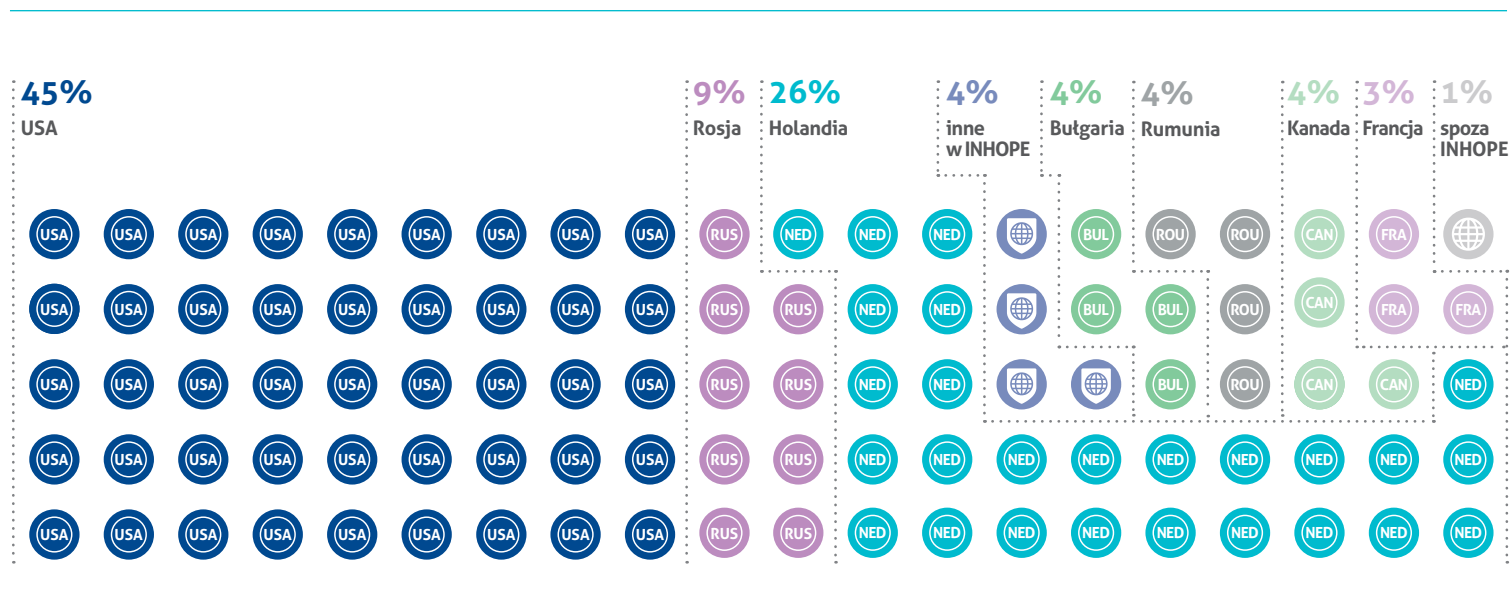
Trzy kraje najliczniej hostujące strony z treściami CSAM od lat pozostają niezmiennie, przy czym związane jest to głównie ze względnie łatwym i powszechnym dostępem do internetowej infrastruktury. W porównaniu do lat poprzednich można zauważyć mniejszy udział serwerów zlokalizowanych w USA. Wynika to z faktu, że od roku 2017 uwzględniona jest rzeczywista lokalizacja serwerów wykorzystujących usługę serwerów pośredniczących, które najczęściej umiejscowione są w USA.

Rys.10 CSAM analizowany przez Dyżurnet.pl w 2017 r. – lokalizacja serwerów w odniesieniu do adresów URL

Druga analiza lokalizacji odnosi się do umiejscowienia zdjęć i filmów przedstawiających seksualne wykorzystywanie dzieci. Zaledwie 1 proc. z nich znajduje się na serwerach państw poza zasięgiem zespołów zrzeszonych w Stowarzyszeniu INHOPE. Zatem nawet jeśli strona znajduje się w kraju, gdzie nie funkcjonuje zespół reagujący, inne zespoły mogą podjąć działania wobec plików zawierających treści CSAM zamieszczonych na takiej stronie, przekazując informację do swojej lokalnej policji.

Rys.11 CSAM analizowany przez Dyżurnet.pl w 2017 r. – lokalizacja serwerów w odniesieniu do analizowanych plików foto/wideo

Zmiana terminologii. Nie dla „pornografii” i „erotyki” dziecięcej

Zespół Dyżurnet.pl od lat zwraca uwagę na istotną kwestię właściwego nazewnictwa i terminologii. Zgodnie z hasłem zaproponowanym przez INTERPOL: *serious crime, serious definition* - poważne przestępstwo wymaga poważnej definicji. Treści przedstawiające seksualne wykorzystanie dziecka są dowodem przestępstwa, a ich cykliczna obecność w internecie stanowi trudne do wyobrażenia brzemię dla ofiar. Dlatego niewłaściwe jest sformułowanie „pornografia” w kontekście dzieci. Termin „pornografia” odnosić się może do materiałów osób dorosłych, dobrowolnie zaangażowanych w seksualne akty oraz produkcję materiałów.

Będąc konsekwentnym w tym podejściu i odchodząc od błędnego terminu „pornografia dziecięca”, zespół Dyżurnet.pl zaprzestaje też używania mylącego terminu „erotyka dziecięca”. Podobnie jak określenie „pornografia” – termin „erotyka” odnosić się może do osób dorosłych, świadomie mogących podejmować wybory i decydować o swoim wizerunku. Dziecko takiej możliwości nie ma i i każdorazowo ukazanie jego postaci w seksualnym kontekście jest nadużyciem.

Zespół Dyżurnet.pl zgodnie z aktualnym stanem wiedzy⁵ będzie używać terminologii:

- ➔ **materiał prezentujący seksualne wykorzystywanie dziecka** (ang. *child sexual abuse material - CSAM*). Stanowi dowód przestępstwa i sam w sobie jest nielegalny.
- ➔ **materiał prezentujący dziecko w seksualnym kontekście** (ang. *child sexual exploitation material CSEM*). Stanowi nadużycie wobec dziecka, jednak w większości krajów, w tym w Polsce, jest materiałem legalnym

⁵ <https://www.interpol.int/Media/Files/News-Media-releases/2016/Terminology-Guidelines>

Należy podkreślić, że odwołując się do regulacji prawnych, możliwe jest użycie terminologii prawniczej zawartej w polskim kodeksie karnym, w użyciu pozostaje zatem termin „treści pornograficzne z udziałem małoletniego”.

Przyszłość walki z CSAM w internecie

Rzeczywista technologia pozwala na usprawnienie walki z materiałami przedstawiającymi seksualne wykorzystywanie małoletnich. W ostatnim czasie wypracowane zostały metody automatycznej identyfikacji nielegalnych treści z udziałem dzieci. Pierwszym krokiem jest analiza materiału, który zazwyczaj jest zgłoszony do zespołów reagujących zrzeszonych w Stowarzyszeniu INHOPE. Takie zdjęcie lub film są analizowane pod względem wieku ofiary oraz stopnia seksualnego wykorzystania, po czym tworzone jest tzw. *hashvalue* czyli „cyfrowy odcisk” pliku.

Zbiory *hashvalue* stanowią podstawę do opracowywania i wprowadzania działań prewencyjnych. Przykładem takiej aktywności jest sprawdzanie przez duże serwisy internetowe plików przesyłanych przez użytkowników jeszcze przed ich opublikowaniem. Jeśli *hashvalue* przestanego pliku pokrywa się z tym w bazie, nie zostanie on opublikowany, a adekwatna informacja trafia do organów ścigania. Innym przykładem jest automatyczne przeszukiwanie zasobów internetu pod kątem zgodności z bazą *hashvalue*. W przypadku natrafienia na rozpoznany wcześniej plik, odpowiednia informacja przesyłana jest do zespołu reagującego w kraju lokalizacji serwera lub do organów ścigania. Tego typu działania obecnie podejmowane są przez zespoły hotline z Wielkiej Brytanii, USA oraz Kanady i stanowią bardzo ważny krok w skutecznym usuwaniu z internetu treści dokumentujących krzywdę dzieci.

Podejrzane profile

W 2017 roku do Zespołu Dyżurnet.pl trafiły zgłoszenia podejrzanych profili na portalach społecznościowych. Użytkownicy zgłaszali konta, których - w ich opinii - właścicielami były osoby o skłonnościach pedofilskich. Wskazywane profile przeważnie należały do dorosłych, a wśród znajomych mieli głównie dzieci, obojga lub jednej płci. Po przeprowadzeniu wstępnej analizy eksperci z zespołu Dyżurnet.pl nie wykryli zachowań online niezgodnych z prawem oraz naruszających dobro i bezpieczeństwo dziecka. Aby móc podjąć interwencję zgodną z procedurami, Zespół musi posiadać dokumentację rozmów lub postów, które mogą być dowodem np. przestępstwa uwodzenia dziecka (art. 200 kodeksu karnego).

Rosnąca liczba zgłoszeń dotyczących profili może świadczyć o zwiększonej czujności i wrażliwości internautów na kwestię bezpieczeństwa dziecka online. Warto zatem zwrócić uwagę na aktywność dziecka w internecie, na jego zachowanie, oglądane i publikowane treści, a także na kontakty i rozmowy, które przeprowadza online. Sprawcy przestępstw seksualnych są przeważnie wobec dziecka bardzo ostrożni i nie ujawniają wprost swoich zainteresowań. To, co jest dostępne dla wszystkich może, ale nie musi być wskazówką do tego, jakimi intencjami kieruje się jego właściciel.

Sextortion

Sextortion to coraz częściej spotykane zjawisko, polegające na pozyskaniu od ofiary materiałów o charakterze seksualnym, a następnie wymuszeniu okupu pod groźbą ich opublikowania lub dalszego rozpowszechniania. Z obserwacji zespołu Dyżurnet.pl wynika, że ofiarami sextortion są zarówno kobiety jak i mężczyźni w różnym wieku, zwykle są to osoby młode (18-24 lata). Sprawcami sextortion są przeważnie grupy przestępcze specjalizujące się w wymuszeniach o charakterze seksualnym. Ich sposób działania jest bardzo podobny. Najpierw wyszukują i poznają swoją ofiarę, następnie zachęcają do przestania czy też zaprezentowania online pokazu o charakterze seksualnym. Gdy już uzyskają materiały, korzystając z poczucia wstydu ofiar, zaczynają je szantażować. Przeważnie żądają pieniędzy w zamian za nieopublikowanie i nieprzestanie materiałów dalej. Formą płatności są głównie przekazy Western Union, które utrudniają uchwycenie sprawców. Niestety bardzo często, mimo wpłacenia żądanej kwoty, szantażyści nie dają ofierze spokoju, żądają kolejnych wpłat, a materiały i tak z czasem trafiają do sieci.

W 2017 roku zespół Dyżurnet.pl obserwował wzrost liczby zgłoszeń dotyczących sextortion. Również doświadczenia innych zespołów reagujących na świecie wskazują, że wymuszenia na tle seksualnym są coraz większym problemem. O skali zjawiska świadczy również międzynarodowa kampania Europolu **Powiedz Nie!** Korzystając z materiałów Europolu oraz własnych doświadczeń, Zespół opracował wskazówki dla ofiar sextortion, które opublikował na swojej stronie.

Eksperci zespołu Dyżurnet.pl przypominają o zachowaniu rozwagi w internecie, szczególnie przy nawiązywaniu znajomości online.

Zaleca się, aby ofiary sextortion:

1. Nie wysyłały kolejnych zdjęć czy filmów. Nie płaciły żadnych pieniędzy.
2. Zakończyły kontakt z szantażystą i zablokowały otrzymywanie od niego wiadomości.
3. Szukały pomocy wśród znajomych i rodziny (osoby niepełnoletnie powinny poinformować bliską osobę dorosłą).
4. Zachowały dowody i nie usuwały niczego.
5. Zgłosiły sprawę na policję.

➤ Więcej: <https://dyzurnet.pl/baza-wiedzy/jestes-ofiara-sextortion-otrzymaj-pomoc.html>.

Niebieski wieloryb przykładem fake newsa

W pierwszym kwartale ubiegłego roku w polskich mediach pojawiły się informacje na temat nowego niebezpiecznego zjawiska – gry Niebieski Wieloryb, zagrażającej zdrowiu oraz życiu dzieci i młodzieży. Pierwsze doniesienia medialne ukazały się na jednym z rosyjskich portali w artykule na temat gry „Blue Whale Game”, która miała rzekomo doprowadzić do samobójczej śmierci 130 rosyjskich nastolatków.

Niezweryfikowane informacje były wielokrotnie powtarzane przez różnych dziennikarzy. Metodą „głuchego telefonu” media de facto stworzyły grę. Autorzy informacji powiązali 130 samobójstw z lat 2015 i 2016 z opisywaną grą.

Wyimaginowany obraz gry zakładał, że jest to zabawa w parach lub grupach. Aby do niej przystąpić należało poprzez media społecznościowe znaleźć swojego „opiekuna”. Rola opiekuna polegała na wyznaczaniu zadań, które wykonywać miała druga osoba nazywana „wielorybem”. Pięćdziesiąt zadań – takich jak samookaleczanie czy budzenie się w środku nocy i oglądanie filmów wywołujących negatywne emocje, powinno zostać zrealizowane przez pięćdziesiąt kolejnych dni. Ostatnim zadaniem miało być samobójstwo.

Zaniepokojeni doniesieniami medialnymi rodzice i nauczyciele kontaktowali się z zespołem Dyżurnet.pl. Lęk, który wywołały doniesienia medialne pokazuje, jak ważna jest weryfikacja informacji przed ich publikacją. Nieprawdziwe informacje mogą powodować realne zagrożenia. Przy takiej mnogości kanałów, którymi docierają do nas informacje, możliwość sprawdzania treści przez odbiorców jest mocno ograniczona.

Zespół Dyżurnet.pl przypomina, że należy korzystać z wiarygodnych źródeł informacji oraz pamiętać, że szczególnie ważne jest uczenie dzieci i młodzieży zasady ograniczonego zaufania.

Internetowe wyzwania

Specjaliści zajmujący się bezpieczeństwem dzieci i młodzieży w internecie obserwują modę na tzw. *challenge* (wyzwania). Zadania postawione przez fanów gwiazdom YouTube są naśladowane przez użytkowników, dlatego też mody zataczają kolejne kręgi. Zdarza się, że wykonania zadań podejmują się również osoby ze świata rozrywki, biznesu czy polityki.

Zabawa może być wykonywana przez jedną osobę, parę przyjaciół lub grupę osób. Zdarza się także, że zadanie polega na wciągnięciu w akcję osób przypadkowych jak np. zrobienie sobie zdjęcia z bezdomnym lub złożenie określonego zamówienia w barze typu fast food. Przebieg wyzwania jest rejestrowany przez kamerę i zamieszczany na serwisach społecznościowych, dzięki czemu dociera do dużej liczby użytkowników odwiedzających kanał.

Część ze stawianych wyzwań jest zabawna i bezpieczna, np. związane z udawaniem manekinów przez większą grupę *Mannequin Challenge*. Mogą to być spontaniczne akcje, których naśladowcy dają wyraz sprzeciwu wobec jakiegoś zjawiska, np. rasistowskich zachowań, jak w przypadku *We Are All Monkeys*. Kolejnym przykładem tego typu wyzwań jest akcja społeczna *Ice Bucket Challenge*, której celem było podniesienie świadomości społeczeństwa dotyczącej stwardnienia zanikowego bocznego.

Niestety duża część wyzwań może stanowić zagrożenie dla zdrowia, np. robienie sobie zdjęcia w niebezpiecznej sytuacji (*Ultimate Selfie*), włożenie do ust kapsułki ze środkiem do prania (*Tide Pod Challenge*), posypanie solą i przyłożenie lodu do ciała (*Salt and Ice Challenge*).

Specjaliści zespołu Dyżurnet.pl podkreślają, że ważne jest współtowarzyszenie nie tylko małym dzieciom, ale również nastolatkom w ich internetowych wyborach. Należy też pamiętać, że rozmowy o bezpieczeństwie w internecie przeprowadzane z młodymi osobami nie mogą skupiać się tylko wokół technologii, ale - jak pokazują przypadki wyzwań internetowych - warto podejmować również temat niebezpiecznych zachowań.

Nieadministrowane fora, serwisy i strony internetowe

Prowadzenie strony, serwisu czy portalu internetowego wiąże się z odpowiedzialnością za jego użytkowników, szczególnie wtedy, gdy mają oni możliwość tworzenia i dodawania zawartości. Administratorzy powinni zwracać uwagę na to, co publikują użytkownicy, w jaki sposób się do siebie odnoszą, a także czy nie łamią obowiązujących przepisów prawa.

Nieadministrowane strony, portale lub serwisy internetowe często są wykorzystywane do trollowania innych, rozpowszechniania i nakłaniania do ryzykownych, szkodliwych, a nawet nielegalnych zachowań. Niestety istnieje wiele popularnych serwisów, z których korzystają różni użytkownicy internetu, również ci najmłodszy, funkcjonujących bez żadnej opieki czy moderacji. Mimo, że istnieje możliwość zgłaszania niewłaściwych, a nawet nielegalnych treści (poprzez kliknięcie przycisku „zgłoś” lub za pośrednictwem podanego adresu email) właściciele serwisów nie podejmują żadnych interwencji, nie reagują na łamanie zasad lub reakcje podejmują dopiero po kilku dniach. W sytuacji, gdy użytkownik prześle informacje do Dyżurnet.pl, a publikowane treści są niezgodne z prawem, Zespół przekazuje sprawę policji. Ważna jest zasada *notice and take down*, która mówi o obowiązku zablokowania publicznego dostępu do bezprawnej treści przez administratorów po uzyskaniu wiarygodnego zawiadomienia.

Zespół zwraca uwagę administratorom i właścicielom porzucanych stron, serwisów i portali o niepozostawianie bez opieki członków społeczności, która jest skupiona wokół ich serwisów. Kontakt ze szkodliwymi, a także nielegalnymi treściami może mieć negatywny wpływ na odbiorcę, zwłaszcza gdy jest nim dziecko.

W przypadku zakończenia zarządzania utworzonym forum, minimalnym wymogiem jest zablokowanie możliwości dodawania nowych treści, szczególnie tych w formie zdjęć, obrazów czy filmów. Często są one nośnikiem treści drastycznych, nieobyczajnych, a czasem i nielegalnych.

Wtórna dystrybucja niepożądanych treści

Przepisy prawne nie są jedynymi regulacjami, które dotyczą treści publikowanych w internecie. Jak wielokrotnie podkreślał zespół Dyżurnet.pl, samoregulacje przyjmowane przez społeczność, są bardzo dobrym i polecanym rozwiązaniem. Przepisy prawa krajowego czy międzynarodowego, penalizując najcięższe przestępstwa, wyznaczają kierunek, natomiast samoregulacje definiują społeczność, wyznaczając akceptowane przez nią standardy. Dobrowolne regulacje mają tę przewagę wobec norm prawa, że pozwalają społeczności reagować na bieżąco wobec aktualnych trendów czy zjawisk. Wypracowanie samoregulacji poprzedzone z reguły jest dyskusją i wyrazem braku akceptacji wobec opublikowanych już treści. Niestety może się to wiązać z rozpowszechnianiem krytykowanych treści.

Bardzo dobitnie pokazuje to przypadek około 10-letniej dziewczynki, która publikowała na YouTube treści związane z seksualną sferą życia. Społeczność zaszokowana wiedzą dziewczynki np. o seksgadżetach, szeroko komentowała filmy, przywołując i cytując fragmenty jej wypowiedzi. Po usunięciu oryginalnych filmów, ich fragmenty były dalej dostępne na innych kanałach, gdzie ich autorzy krytykowali postawę dziewczynki, a komentujący nie kryli oburzenia. W związku z tym znajomość działalności dziewczynki zataczała kolejne kręgi, zwiększała się jej popularność, ale zarazem i krytykę.

Inny przykład zgłoszony do Zespołu dotyczył youtubera podejmującego temat szokujących treści, na które natknął się w „dark webie”. Obrazowo opowiadał i opisywał oglądaną wulgarną pornografię i drastyczne materiały, chcąc tym samym przestrzec swoich widzów przed celowym wchodzeniem w miejsca nieprzeznaczone dla młodych użytkowników.

Opisane powyżej przypadki pokazują, że warto dobrać sposób reakcji na niechciane i niepożądane treści. Ich cytowanie, przywoływanie i dyskusowanie często pozwala je dalej promować i zachęcać do poszukiwań oraz szerzyć przemocowe zachowania. Jak pokazują doświadczenia Zespołu Dyżurnet.pl, reakcja na szkodliwe treści powinna być wyważona i dobrana względem nie tylko odbiorców, ale również względem ich twórców. Szczególną uważnością powinny być objęte reakcje wobec treści szkodliwych, których twórcą lub odbiorcą jest osoba niepełnoletnia.

/ DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNO-POPULARYZATORSKA

Wydarzenia

Bezpośrednie spotkania z przedstawicielami różnych sektorów są ważnym elementem działań Dyżurnet.pl, dlatego też eksperci Zespołu chętnie w nich uczestniczą. W ten sposób nie tylko dzielą się swoją wiedzą, ale również poznają perspektywę innych środo-

wisk. Seminaria i konferencje służą przede wszystkim wymianie doświadczeń. Równie cenne są spotkania z młodymi użytkownikami sieci, jak warsztaty dla uczniów poświęcone szerzeniu wiedzy o zasadach bezpiecznego korzystania z internetu.

STYCZEŃ

LUTY

Dzień Bezpiecznego Internetu już na stałe wpisał się do kalendarza wszystkich instytucji związanych z promowaniem bezpiecznego korzystania z sieci w ponad 100 krajach. Obchodzony jest z inicjatywy Komisji Europejskiej od 2005 r., a jego inauguracja w 2017 odbyła się **7 lutego**. Hasło **Razem zmieniamy internet na lepsze** miało zwrócić uwagę na fakt, że każdy użytkownik internetu ponosi odpowiedzialność za to, co robi w sieci i w jaki sposób z niej korzysta.

MARZEC

Działania PCPSI (Polskiego Centrum Programu Safer Internet) są wspierane przez **Komitet Konsultacyjny**, w skład którego wchodzi przedstawiciele ministerstw, instytucji rządowych, policji, środowiska akademickiego oraz biznesu. Pierwsze spotkanie Komitetu w 2017 roku odbyło się **20 kwietnia**. Drugie spotkanie miało miejsce **18 września** w Warszawie i służyło wymianie doświadczeń między przedstawicielami Komitetów Konsultacyjnych działających przy Polskim Centrum Safer Internet i niemieckim KlickSafe.

KWIECIEŃ

W dniach **27-28 kwietnia** w Dublinie odbyło się **EMEA Child Safety Summit 2017**, w którym uczestniczył przedstawiciel Zespołu. Poruszane były m.in. zagadnienia związane z bezpieczeństwem użytkowników internetu, nowymi produktami i usługami. Spotkanie organizowane przez firmy Google i Facebook dedykowane było przedstawicielom nauki, działaczom społecznym, politykom.

The logos for Google and Facebook are displayed side-by-side. The Google logo is in its characteristic multi-colored font, and the Facebook logo is in white lowercase letters on a dark blue background.

MAJ

CZERWIEC

Przedstawiciel Dyżurnet.pl wziął udział w szkoleniu dedykowanym pracownikom analizującym materiały przedstawiające seksualne wykorzystywanie dzieci. Szkolenie było organizowane przez **Interpol** i odbyło się w jego siedzibie w Lyonie **12 czerwca**.

INTERPOL

MAJ

W dniach **14-15 czerwca** w Budapeszcie miało miejsce **Zgromadzenie Generalne INHOPE**. Oprócz bieżących spraw dotyczących działalności stowarzyszenia, odbyły się prelekcje na temat bezpieczeństwa funkcjonowania hotline'ów, fundraisingu. Do grona pełnoprawnych członków INHOPE zostały przyjęte *Safer Internet Association* z Japonii i *Te Protejo* z Kolumbii oraz na tymczasowego członka - organizacja *CZ.NIC* z Czech.

CZERWIEC

Wszystkie kraje członkowskie UE, Norwegia i Szwajcaria oraz Europol zainicjowały ogólnoeuropejską kampanię **Powiedz NIE!** wymierzoną w proceder szantażu i wymuszeń seksualnych on-line popełnianych na dzieciach i młodzieży. Akcja **zwracająca uwagę na nowe zjawisko sextortion** została zainaugurowana **19 czerwca**. Kampania miała na celu podniesienie społecznej świadomości o zjawisku oraz jego skali. Była skierowana przede wszystkim do młodych użytkowników internetu i informowała, w jaki sposób bronić się przed szantażem oraz gdzie można szukać pomocy i wsparcia.

LIPIEC
SIERPIEŃ

WRZESIEŃ

Jednym z największych wydarzeń, w których brał udział Dyżurnet.pl była 11. Międzynarodowa Konferencja „**Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w internecie**”. Wydarzenie to odbywało się w dniach **19-20 września** w Warszawie, a jego organizatorem jest Polskie Centrum Programu Safer Internet oraz niemieckie konsorcjum realizujące projekt *klicksafe.de*. Konferencja dotyczy m.in. krajowych i międzynarodowych inicjatyw, które mają na celu pokazanie jak najszerszego spektrum zagadnień związanych z bezpieczeństwem dzieci i młodzieży.

INTERNATIONAL ASSOCIATION OF INTERNET HOTLINES

INHOPE

Online child sexual coercion and extortion
– looking for sexual material

EUROPOL
#SayNo

Usually

- Male
- Operates alone but shares/exchanges the acquired content.
- May act on both international or national level.
- Activity driven by knowledge of language.
- Targets female victims.
- May know the victim in person.
- Main goal: to obtain sexual material and/or sexual favours offline.

Perpetrator's profile

SAY NO! / We can help you
You are not alone.
Visit: <http://www.europol.europa.eu/sayno>

11. Międzynarodowa Konferencja

Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w internecie

Warszawa, 19-20 września 2017

PAŹDZIERNIK

LISTOPAD

IGF Polska to inicjatywa, której celem jest promowanie wielostronnej, otwartej dyskusji, prowadzonej na zasadzie równości stron nad zagadnieniami zarządzania internetem – prawnymi, ekonomicznymi i społecznymi aspektami rozwoju, funkcjonowania i korzystania z sieci. Zespół Dyżurnet.pl był odpowiedzialny za współorganizację sesji *Czy zwalczanie cyberprzestępczości musi wiązać się z utratą prywatności?* Forum jest częścią inicjatywy ONZ gromadzącej podobne fora działające w Europie oraz innych częściach świata. IGF Polska odbyło się **21 listopada** w Warszawie.

GRUDZIĘŃ

13 grudnia w NASK odbyło się szkolenie „**Treści pornograficzne z udziałem dzieci**” organizowane przez Dyżurnet.pl, którego współorganizatorem była Prokuratura Krajowa. W wydarzeniu wzięli udział przede wszystkim przedstawiciele prokuratur okręgowych. Celem szkolenia było przedstawienie uczestnikom problematyki treści przedstawiających seksualne wykorzystywanie dzieci, niebezpiecznych zachowań użytkowników Sieci. Prelekcje wygłosili eksperci Dyżurnet.pl, Akademii NASK, Prokuratury Krajowej, Komendy Głównej Policji oraz serwisu Chomikuj.pl.

dyżurnet pl

Dyżurnet.pl przygotował i przeprowadził warsztaty dla uczniów Liceum w Szczytnie (**8 marca**) oraz zajęcia w Gimnazjum w Sztutowie - zajęcia online (**25 kwietnia**), Gimnazjum im. Batorego w Warszawie (**10 października**), Gimnazjum w Łukowie (**29 listopada**), Zespołu Szkół Zawodowych i Ogólnokształcących w Biłgoraju (**6 grudnia**), Gimnazjum im. K. Kieślowskiego w Warszawie (**5 grudnia**); a także prelekcje dla studentów kół naukowych Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie (**8 marca**) oraz studentów Wydziału Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego (**12 stycznia**).

W 2017 roku przedstawiciele Dyżurnet.pl dzielili się swoimi doświadczeniami podczas szeregu wydarzeń, wśród nich m.in.:

- Seminarium eksperckie *Treści w internecie szkodliwe dla dzieci* organizowane przez Polskie Centrum Programu Safer Internet - NASK i FDDS, **Warszawa 25 kwietnia**
- Konferencja *Niebezpieczne treści. Jak dbać o bezpieczeństwo uczniów w internecie* organizowana przez NASK oraz MEN, **Warszawa, 22 maja**
- Gala IT Szkoły NASK, **Warszawa, 6 października**
- Spotkanie Kongresu Młodych Internautów (KoMIIn) w ramach *Code week* i *Bezpiecznego Miesiąca*, NASK, **Warszawa, 12 października**
- Konferencja *Bezpieczna i otwarta edukacja cyfrowa* organizowana przez MEN oraz MC w siedzibie NASK, **Warszawa, 7 listopada**
- Konferencja *Wirtualna rzeczywistość – wyzwanie dla szkolnych specjalistów* organizowana przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Luboniu oraz Zespół Szkół im. J. i W. Zamoyskich w Rokietnicy, **Rokietnica, 27 listopada**
- Konferencja *Nauczyciel jako mentor ucznia w cyfrowym świecie*, organizowanej przez Polskie Centrum Programu Safer Internet - NASK i FDDS oraz Lubuski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, **Zielona Góra, 11 grudnia**
- *Cyberbezpieczny uczeń – dziś uczeń jutro dorosły* – konferencja organizowana przez Komendę Wojewódzką oraz Urząd Wojewódzki, **Opole, 12 grudnia**.

Materiały edukacyjne

Działalność edukacyjna i popularyzatorska prowadzona przez Zespół Dyżurnet.pl to również materiały edukacyjne przygotowane przez ekspertów. W ramach Kampanii **Powiedz NIE!** Europol przygotował polską wersję filmu, która została wzbogacona materiałami informacyjnymi opracowanymi przez Zespół.

Filmy przedstawiają historie ofiar sextortion oraz pokazuje mechanizmy działania grup przestępczych. W materiałach edukacyjnych można znaleźć porady, jak chronić swoje życie online, jak zachować się gdy ja lub ktoś z bliskich osób padnie ofiarą sextortion. Podano również wskazówki, jak usunąć linki, które zawierają erotyczne i intymne treści.

➤ Więcej: www.dyzurnet.pl/baza-wiedzy.html

Przeciwdziałając zagrożeniom internetowym eksperci zespołu Dyżurnet.pl przygotowali materiały edukacyjne o różnych aspektach cyberprzemocy w cyklu „Dyżurnet.pl dla IT Szkoły”. Filmy, testy wiedzy, propozycje tematów do dyskusji w klasie mają na celu pokazanie różnych sposobów radzenia sobie z cyberprzemocą oraz mechanizmów działania tego zjawiska. Materiały zostały przygotowane w oparciu o zgłoszenia otrzymywane przez Zespół i zawierają np. instrukcje, w jaki sposób zarządzać ustawieniami prywatności w serwisach społecznościowych, jak zgłosić naruszenie do moderacji, jakie działania może podjąć świadek. We wszystkich odcinkach zostały przeprowadzone rozmowy z gośćmi - ekspertami z Akademii NASK i CERT Polska.

Cykl został zamieszczony na platformie IT Szkoły i jest przeznaczony dla uczniów szkół ponadpodstawowych.

➤ Więcej: www.it-szkola.edu.pl

Projekt TOPAZ

W roku 2017 zespół Dyżurnet.pl brał udział w pilotażu projektu TOPAZ (Typologia Obrazów, Porównawcza Analiza Zdjęć) realizowanym przez ekspertów NASK. Celem projektu było określenie i wyodrębnienie cech zdjęć prezentujących dziecko w seksualnym kontekście. Miało to pozwolić na dokładne zdefiniowanie i wyróżnienie tej kategorii materiałów spośród zdjęć zarówno o charakterze neutralnym, jak i ukazujących seksualne wykorzystanie.

Eksperci Dyżurnet.pl zwracają uwagę na szeroki zakres tego typu materiałów, które legalnie krążą w internetowej przestrzeni. Biorąc pod uwagę fakt, że w 10 stopniowej skali COPINE⁶ połowa analizowanych materiałów może być traktowana jako legalna treść prezentująca dziecko w seksualnym kontekście, ważne jest ustalenie, jakie są unikalne cechy pozwalające na dokładniejsze usystematyzowanie tej kategorii.

⁶ Patrz Treści pornograficzne z udziałem dzieci. Zarys problematyki, Warszawa, 2016

NASK jest Państwowym Instytutem Badawczym nadzorowanym przez Ministerstwo Cyfryzacji. Prowadzi badania w zakresie opracowywania rozwiązań zwiększających efektywność, niezawodność i bezpieczeństwo sieci teleinformatycznych oraz innych złożonych systemów sieciowych. Istotne miejsce zajmują badania dotyczące biometrycznych metod weryfikacji tożsamości w bezpieczeństwie usług.

Kluczowym polem aktywności NASK są działania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa Internetu. Reagowaniem na zdarzenia naruszające bezpieczeństwo sieci w Polsce i koordynacją działań w tym obszarze zajmuje się pion NC Cyber, w którego skład wchodzi zespół CERT Polska (Computer Emergency Response Team). Jako operator telekomunikacyjny NASK oferuje innowacyjne rozwiązania teleinformatyczne dla klientów finansowych, biznesowych, administracji i nauki (m.in. ARAKIS – system wczesnego ostrzegania o zagrożeniach w sieci). NASK prowadzi także rejestr domeny .pl i jest członkiem CENTR - zrzeszenia rejestrów domen krajowych w Europie.

Ważną rolę pełni działalność edukacyjna i popularyzacja idei społeczeństwa. W Akademii NASK prowadzone są unikatowe szkolenia dla firm i instytucji ze szczególnym uwzględnieniem tematyki bezpieczeństwa ICT. Od lat realizowany jest program Komisji Europejskiej Safer Internet promujący bezpieczne korzystanie z nowych technologii i internetu wśród dzieci i młodzieży. NASK prowadzi portal e-learningowy IT Szkoła, skierowany do uczniów szkół ponadgimnazjalnych i nauczycieli, pomagający w podnoszeniu poziomu kompetencji cyfrowych poprzez wykłady on-line i certyfikowane kursy.

W ramach Instytutu funkcjonuje Dyżurnet.pl, jedyny w Polsce punkt kontaktowy, który przyjmuje zgłoszenia, dotyczące nielegalnych i niebezpiecznych treści w internecie, przede wszystkim związanych z materiałami przedstawiającymi seksualne wykorzystywanie dzieci. W 2017 r. instytut na mocy ustawy został operatorem Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej (OSE) – programu, którego celem jest podłączenie wszystkich szkół w Polsce do szybkiego i bezpiecznego internetu.

